

Udtalelse, 1. december 2003

Det Ethiske Råds udtalelse om nedfrysning af befrugtede æg

Det Ethiske Råd afgiver hermed en udtalelse om nedfrysning af befrugtede æg, idet medlemmerne af rådet er enige om, at det er tiltrængt med en diskussion herom. Derimod er rådet ikke enig om, hvorvidt en revision af lovgivningen er ønskværdig.

Indholdsfortegnelse

Indledende bemærkninger

Begrundelser for og imod at ændre opbevaringstiden for befrugtede æg

Regulering i forbindelse med dødsfald mv.

Hvad skal der ske med de befrugtede æg, når de ikke længere kan opbevares i nedfrosset tilstand?

Medlemmernes synspunkter angående regler for nedfrysningstiden af befrugtede æg

Hvad skal der ske med de befrugtede æg i tilfælde af dødsfald mv.?

Den kvinde, der skal føde barnet, er ældre end 45 år

Parrets samliv ophører eller der finder skilsmisse eller separation sted

Den ene af parterne i samlivet eller ægteskabet dør

Medlemmernes synspunkter angående nedfrysning af ubefrugtede æg

Indledende bemærkninger

Ifølge den gældende lovgivning er det tilladt at opbevare såvel befrugtede som ubefrugtede æg i op til 2 år(1), hvorefter æggene skal destrueres eller eventuelt doneres til forskning. Dog kan befrugtede æg kun doneres til bestemte typer af forskning(2). Befrugtede æg skal destrueres "[i] tilfælde af kvindens eller mandens død eller i tilfælde af parrets separation eller skilsmisse eller samlivets ophør"(3). Der skal ske "destruktion af ægtefællens eller samleverens opbevarede ubefrugtede æg i tilfælde af kvindens død"(4). Det er kun tilladt at udføre kunstig befrugtning, hvis den kvinde, der skal føde barnet, ikke er ældre end 45 år(5).

Det Ethiske Råd opfordrer til, at de ofte udtalte præmisser for debatterne om kunstig befrugtning og opbevaring af befrugtede æg tages op til diskussion. Der eksisterer et bredt spektrum af opfattelser angående de forhold, som reglerne om kunstig befrugtning har betydning for. For eksempel anser nogle det for at være på sin plads at imødekomme forskningens behov for at have adgang til befrugtede æg, mens andre ikke finder dette acceptabelt. Sådanne opfattelser vil ofte være afgørende for den endelige stillingtagen til reglerne for eksempel angående nedfrysning af æg, hvilket gør det nødvendigt at tage stilling til opfattelserne i fuld åbenhed. Desuden bør det ikke tages for givet, at de allerede eksisterende praksiser og regler vedrørende kunstig befrugtning hviler på et etisk acceptabelt grundlag.

Det Ethiske Råd ønsker blandt andet at pointere, at nedfrysningen af befrugtede æg fører til en ikke ønskelig tingsliggørelse af det befrugtede æg og rummer et radikalt brud med den naturlige reproduktion. Med henvisning til, at "menneskeligt liv tager sin begyndelse på befrugtningstidspunktet" (6), fremhæver rådet, at der med nedfrysningen indskydes en kortere eller længere pause i det påbegyndte menneskelige liv. Nedfrysningen gør det for eksempel således muligt for søskende at være undfanget på samme tidspunkt og alligevel være født med flere års mellemrum. På denne måde kan to søskende i én forstand være lige gamle, men i en anden forstand have forskellig alder, fordi det naturlige udviklingsforløb efter undfangelsen har været stillet i bero.

Rådet er også opmærksomt på den mulige risiko for, at nedfrysningen af befrugtede æg vil kunne anvendes på utilsigtede og uacceptable måder, hvis der ikke etableres en regulering af området. For eksempel kan man forestille sig, at nogle par ville være interesserede i at nedfryse et antal fosteranlæg, og kvinden endnu er unge, fordi sandsynligheden for at undfange et fosteranlæg uden fald er størst. Hvis lovgivningen tillod det, kunne opbevarede fosteranlæg herefter indsættes i kvindens livmoder på planlagte tidspunkter f.eks. hvert 3. - 4. år, og man kunne samtidig

være mere sikker på, at den forøgede alder hos kvinden ikke ville udgøre en risiko for, at barnet havde medfødte misdannelser og kromosomskader som for eksempel Down's syndrom (mongolisme).

Medlemmerne af rådet ønsker endvidere at pege på, at der er en stor spændvidde i de holdninger, der ligger til grund for en stillingtagen til opbevaringstiden for befrugtede æg. På den ene side kan man for eksempel mene, at der eksisterer en ret til børn, som pålægger det offentlige en pligt til at yde barnløse par noget nær en optimal barnløshedsbehandling i sundhedsvæsenet(7). Er man af denne opfattelse, giver det næsten sig selv, at den eksisterende opbevaringstid skal forlænges for at skåne parret for unødvendige gener i forbindelse med hormonstimulation og ægudtagning mv. På den anden side kan man mene, at det barnløse pars krav på behandling har mindre vægt end en række andre etiske hensyn, eksempelvis beskyttelsen af fremtidige generationers velfærd og vores fælles opfattelser af forplantningen og menneskelivet mv. Har man denne opfattelse, er det mindre nærliggende at forlænge opbevaringstiden endside støtte, at den allerede veludviklede praksis med kunstig befrugtning ligefrem udvides.

Rådet er vidende om, at en ændring af reglerne angående nedfrysning af befrugtede æg kan have betydning for, hvor mange æg der doneres til forskning. For eksempel ville en forlængelse af den tilladte opbevaringstid for befrugtede æg efter alt at dømme bevirke, at der i en periode ville blive doneret færre æg til denne brug. Medlemmerne af rådet er imidlertid alle af den opfattelse, at reglerne om nedfrysning af befrugtede æg ikke bør udformes ud fra overvejelser over, hvor mange æg der under et givent regelsæt måtte forventes at blive doneret til andre formål som forskning.

Nogle medlemmer finder, at nedfrysning af befrugtede æg ikke bør finde sted i Danmark.

Man kan begrunde modstanden mod at nedfryse befrugtede æg med, at der knytter sig en række etiske problemer og dilemmaer til, hvordan det befrugtede æg i givet fald skal håndteres. Man kan mene, at mange af disse dilemmaer ikke har en etisk set acceptabel løsning. Ud fra en sådan opfattelse knytter det egentlige etiske problem sig til selve nedfrysningen - og den tingsliggørelse af det befrugtede æg som muliggøres herved - og ikke til reguleringen af, hvordan de befrugtede æg håndteres. Der kan anføres mange eksempler på, hvilke etiske dilemmaer nedfrysningen skaber.

Et eksempel kunne være, hvad der skal ske med det nedfrosne befrugtede æg, hvis parret bliver skilt. Et synspunkt er, at det hverken er acceptabelt at destruere det, at donere det til et infertilt par eller at give én af parterne mulighed for at anvende det på et senere tidspunkt. Det skal tilføjes, at den beskrevne opfattelse kan ses i lyset af, at de nuværende hormonbehandlinger gør det muligt at gennemføre udtagning og opsætning af æg uden at påføre kvinden uoverkommeligt store gener.

For nogle medlemmer af rådet hænger modviljen mod at nedfryse befrugtede æg desuden sammen med, at det befrugtede æg har fuld etisk status og dermed samme krav på beskyttelse som andre mennesker. Medlemmerne finder det i forlængelse heraf etisk uacceptabelt, at der ved kunstig befrugtning skabes "overskydende" befrugtede æg, som kan nedfryses eller benyttes til andre formål. Efter medlemmernes opfattelse bør der i forbindelse med kunstig befrugtning etableres en praksis, hvor der ikke er befrugtede æg "tilovers" efter en behandling. I tilknytning til en sådan praksis ville nedfrysning af befrugtede æg naturligvis ikke være aktuel. Hertil kommer, at nedfrysning af et fosteranlæg er en suspension af menneskeligt livs biologiske processer og dermed en krænkelse af dets værdighed.

Før loven om kunstig befrugtning blev vedtaget i 1997, var det kun tilladt at opbevare befrugtede æg i op til ét år, men fra og med 1997 blev den maksimale opbevaringstid forlænget til 2 år. I dag er nedfrysningen af fosteranlæg en veletableret praksis, som mange par ønsker at gøre brug af, og det er næppe realistisk, at denne praksis ophører de nærmeste år. Det Etiske Råd afgiver derfor sin udtalelse ud fra en antagelse om, at nedfrysning af befrugtede æg også i fremtiden kommer til at finde sted i Danmark.

Begrundelser for og imod at ændre opbevaringstiden for befrugtede æg

Det har vist sig, at den maksimale opbevaringstid for befrugtede æg på 2 år har været svær at acceptere for de par, som vanskeligt har kunnet nå at gøre brug af dem. Der har for eksempel været tilfælde, hvor kvinden er blevet gravid ved første opsætning af befrugtede æg, men hvor fosteret senere er mistet ved en spontan abort, så der efter et stykke tid måtte foretages endnu en oplægning af æg. Selv om kvinden herefter gennemlever en normal graviditet og føder barnet, kan parret ikke i alle tilfælde nå at anvende de resterende befrugtede æg til at få endnu et barn, fordi 2-års grænsen

overskrides. De befrugtede æg må derfor destrueres, og parret kan, hvis det ønsker endnu et barn, være nødsaget til at skaffe nye befrugtede æg ved at gennemgå endnu en behandling med hormonstimulation af kvinden, ægudtagning og befrugtning i reagensglas.

Andre par har ønsket at få børn med mere end to års mellemrum eller at få mere end to børn. Med de gældende regler om opbevaringstiden for ubefrugtede æg kan ingen af delene lade sig gøre, uden at kvinden igen skal gennemgå en ny hormonbehandling og ægudtagning.

Konsekvensen af den eksisterende opbevaringstid kan være, at parret må nøjes med at få færre børn eller børn på et andet tidspunkt, end de ønsker. Et andet og for nogle væsentligere problem er, at der på grund af 2-års grænsen destrueres nogle befrugtede æg, som ellers ville have fået mulighed for at udvikle sig videre ved at blive sat op i kvindens livmoder. Anser man det befrugtede æg for at have en sådan etisk status(8), at dets beskyttelsesværdighed skal tages i betragtning, må den ekstra destruktion af fosteranlæg, som 2-års grænsen medfører i forhold til en længerevarende tidsbegrænsning, betragtes som etisk set problematisk.

De beskrevne konsekvenser af den eksisterende maksimale opbevaringstid på 2 år vil for nogle tale for at forlænge grænsen, idet der ikke synes at være lægefaglige begrundelser for at foretrække en kortvarig nedfrysning af de befrugtede æg fremfor en længerevarende. Man kan naturligvis ikke udelukke, at fremtidig forskning vil kunne dokumentere en skadevirkning af en meget langvarig nedfrysning af fosteranlæg. Men meget tyder på, at en længerevarende nedfrysning påvirker de befrugtede æg på samme måde som en kortvarig, eftersom det efter alt at dømme er selve nedfrysningen og optøningen af æggene, der kan forårsage skader(9).

Man kan imidlertid diskutere, om de relevante pars ønsker om at få et bestemt antal børn på en forholdsvis overkommelig måde skal tillægges nogen særlig vægt i betragtning af, at der også kan anføres argumenter imod at forlænge den eksisterende opbevaringstid. Det er på ingen måde indlysende, at et par kan siges at have en ret til at få børn, som det offentlige er forpligtet til at honorere. Men er dette ikke tilfældet, kan det være på sin plads at fastlægge den maksimale opbevaringstid ud fra helt andre hensyn end hensynet til det infertile par.

En mulig begrundelse for ikke at forlænge den eksisterende opbevaringstid for befrugtede æg er, at en sådan forlængelse alt andet lige vil bidrage til den stigende anvendelse af kunstig befrugtning, som kan konstateres i forbindelse med de relevante teknikker. Denne udvikling er ikke ønskelig af to grunde. For det første er det umuligt at forudsige, hvilke følgevirkninger udviklingen på længere sigt vil have for vores opfattelse af mennesket og menneskelivet, herunder vores ideer om kønnet, kærligheden, familien og den genetiske variation. Det eneste, der kan siges med sikkerhed, er, at det givetvis ville have en gennemgribende betydning for vores forståelse af disse forhold, hvis det blev meget udbredt at anvende kunstig befrugtning, for eksempel hvis flertallet af mennesker blev undfanget på denne vis.

En anden mulig begrundelse for ikke at forlænge opbevaringstiden er, at det ikke kan udelukkes, at der ville knytte sig en række lægefaglige problemer til en udvidet anvendelse af kunstig befrugtning, for eksempel at menneskeheden mere eller mindre ville miste evnen til naturlig forplantning, fordi mange mennesker ville blive født infertile. De langsigtede virkninger af at anvende de forskellige teknikker til kunstig befrugtning er meget dårligt undersøgt og derfor i realiteten ukendte.

Den ovennævnte usikkerhed om de langsigtede virkninger af fertilitetsteknologien kan tale for, at den maksimale opbevaringstid for befrugtede æg fastlægges ud fra et forsigtighedsprincip, således at man forholder sig meget kritisk til ligefrem at udvide handlemulighederne i forbindelse med kunstig befrugtning. At henholde sig til dette princip harmonerer også med, at der knytter sig en lang række praktiske problemer angående for eksempel arveret og beslutningsret til at forlænge opbevaringstiden. Hvad det indebærer at fastlægge opbevaringstiden ud fra et forsigtighedsprincip kan diskuteres. En mulighed er, at den eksisterende opbevaringstid på maksimalt 2 år fastholdes.

En anden mulighed er, at de befrugtede æg kun kan opbevares, indtil der er født et levedygtigt barn. I så fald er der ikke tale om en fast tidsfrist, der gælder for alle par. Fristen er derimod individualiseret, da den tager højde for, at parrene kan gennemløbe vidt forskellige forløb fra ukomplicerede graviditeter til graviditeter med flere spontane aborter, inden behandlingen i bedste fald afsluttes med fødsel af et levedygtigt barn. Denne mulighed kan siges at afspejle det forhold, at kvinden/parret indleder IVF-behandling med henblik på at blive forældre. I den forstand knytter tidsgrænsen sig snævert til det projekt, parret oprindeligt indledte, men ikke kunne gennemføre på grund af manglende frugtbarhed.

Regulering i forbindelse med dødsfald mv.

I den gældende lovgivning findes der som nævnt særlige bestemmelser om, hvad der skal ske med de befrugtede æg i tilfælde af dødsfald og skilsmisse mv. Hvis den tilladte opbevaringstid af de befrugtede æg forlænges, bliver behovet for at have en tilfredsstillende lovgivning angående disse forhold selvsagt ikke mindre.

Medlemmerne af Det Ethiske Råd har diskuteret, i hvilket omfang parret skal have lov til selv at disponere over de befrugtede æg i tilfælde af dødsfald, skilsmisse mv. Medlemmerne er enige om, at parret ikke i egentlig forstand kan siges at have ejendomsret over de befrugtede æg. Dette hænger blandt andet sammen med, at det befrugtede æg ikke er en ting, som man kan gøre til handelsvare eller afhænde efter eget ønske. Fosteranlægget er at regne for menneskeligt liv med deraf følgende etisk status, og man kan derfor ikke i nogen relevant forstand eje det. At parret ikke kan have ejendomsret over de befrugtede æg medfører imidlertid ikke, at parret ikke har en vis fælles bestemmelsesret over de befrugtede æg, for så vidt som denne bestemmelsesret respekterer fosteranlæggets etiske status og harmonerer med givne etiske standarder og principper. Det bemærkes dog, at der i forbindelse med udøvelsen af bestemmelsesretten over de nedfrosne æg i forbindelse med separation, skilsmisse eller dødsfald kan være en risiko for, at der kan forekomme et uetisk pres på een af parterne eller kan åbnes mulighed for, at der kan indgås aftaler om ægget og "handles med det" på måder, som ud fra en etisk betragtning er uacceptable.

Medlemmerne af Det Ethiske Råd har forholdt sig til spørgsmålet om, hvad der skal ske med de befrugtede æg i tilfælde af skilsmisse, dødsfald osv. ud fra den antagelse, at parret har en sådan fælles bestemmelsesret over æggene. Det enkelte medlems anbefalinger angående disse forhold, som præsenteres senere i denne udtalelse, er derfor et resultat af medlemmets mere generelle synspunkter angående forhold som aldersgrænsen for kunstig befrugtning af kvinder, kunstig befrugtning af enlige kvinder, anvendelse af rugemødre, fosteranlæggets etiske status osv. Det Ethiske Råd har diskuteret en række af disse problemstillinger i tidligere redegørelser og udtalelser(10).

Hvad skal der ske med de befrugtede æg, når de ikke længere kan opbevares i nedfrosset tilstand?

Ifølge Loven om kunstig befrugtning skal befrugtede æg, der ikke længere må opbevares i nedfrosset tilstand, enten destrueres(11) eller anvendes til visse former for forskning(12). Selv om hensigten med herværende udtalelse alene er at tage stilling til opbevaringstiden for befrugtede og ubefrugtede æg, har nogle medlemmer af Det Ethiske Råd ønsket at give deres mening til kende om, hvad de befrugtede æg efter deres mening bør kunne anvendes til efter nedfrysningstiden.

For nogle medlemmer er det væsentligt at understrege, at det befrugtede æg har fuld etisk status og altså samme status som andre mennesker(13). De nævnte medlemmer finder derfor ikke, at det er på sin plads at anvende de befrugtede æg til nogen former for forsøg efter ophøret af den tilladte opbevaringstid. En sådan anvendelse burde efter medlemmernes mening være forbudt, da den udtrykker en manglende respekt for det befrugtede æg.

Endvidere er nogle medlemmer af den opfattelse, at der ikke bør være forbud mod at donere et befrugtet æg til et infertilt par, der ønsker at gøre brug af det. Et sådant forbud findes i den gældende lovgivning(14). Begrundelsen for dette synspunkt kunne blandt andet være, at fosteranlægget har fuld etisk status, og at donation til et infertilt par ("prænatal adoption") er mere acceptabel end såvel anvendelse til forsøg som destruktion. At det befrugtede æg i givet fald doneres til et par, hvor hverken manden eller kvinder er genetisk beslægtede med fosteranlægget, spiller i den sammenhæng en mindre rolle (donationen ligner i den forstand de allerede kendte former for adoption). Men adgangen til donation af befrugtede æg til infertile par bør forudsætte et regelsæt, der blandt andet kan sikre, at fosteranlæg ikke gøres til "handelsvarer".

Medlemmernes synspunkter angående regler for nedfrysningstiden af befrugtede æg

I det følgende fremstilles først de fire opfattelser angående den tilladte periode for opbevaring af befrugtede æg, der er repræsenteret i rådet. Efterfølgende giver medlemmerne af rådet deres mening til kende om, hvad der skal ske med de befrugtede æg i tre forskellige situationer, nemlig hvis den kvinde, der skal føde barnet, er ældre end 45 år; hvis parrets samliv ophører eller hvis der finder skilsmisse eller separation sted; eller hvis den ene af parterne i samlivet eller ægteskabet dør.

Første synspunkt: Den nuværende opbevaringstid på to år bibeholdes

Et medlem af Det Ethiske Råd (Klavs Birkholm) anser det for uklogt at tage frysetidsreguleringen i loven fra 1997 op til revision. Medlemmet mener altså, at den nuværende maksimale opbevaringstid på 2 år bør bibeholdes, og at de befrugtede æg herefter skal destrueres eller doneres.

Andet synspunkt: Der skal eksistere en fast grænse på mere end to år

Nogle medlemmer af Det Ethiske Råd (Kamma Bertelsen, Morten Kvist, Lisbet Due Madsen, Ellen Thuesen og Peter Øhrstrøm) mener, at den nuværende maksimale opbevaringstid på 2 år bør forlænges til for eksempel maksimalt 5 år. Herefter skal de befrugtede æg destrueres eller doneres til andre formål.

Tredje synspunkt: Der skal ikke eksistere fast grænse

Nogle medlemmer af Det Ethiske Råd (Asger Dirksen, Mette Hartlev, Nikolaj Henningsen og Thomas G. Jensen) mener ikke, der bør eksistere en fast grænse for, hvor længe befrugtede menneskelige æg kan opbevares. I stedet bør opbevaringstiden afhænge af relevante kriterier som kvindens alder mv., så den tilladte opbevaringstid kan variere i de enkelte tilfælde. Hvordan de nævnte medlemmer mener, disse kriterier skal udformes, fremgår af det følgende afsnit om, hvad der skal ske med de befrugtede æg i tilfælde af dødsfald mv.

Fjerde synspunkt: Opbevaring indtil fødsel af et levendefødt barn

Nogle medlemmer af Det Ethiske Råd (Ole Hartling, John Steen Johansen, Kathrine Lilleør, Annemarie Morris, Anette R. Nissen, Ragnhild Riis og Katrine Sidenius) tillægger det afgørende betydning at fastholde, at årsagen til, at et par får udført kunstig befrugtning, er, at det ikke er i stand til at få et barn på normal vis. Dette formål med kunstig befrugtning må afspejle sig i tidsgrænsen for opbevaringen af de befrugtede æg. Disse medlemmer anbefaler således, at de befrugtede æg kan opbevares og anvendes til opsætning i livmoderen, indtil der er opnået graviditet og fødsel af ét levedygtigt barn – eller i tilfælde af flerfoldsgraviditet eventuelt flere levedygtige børn. Herefter skal de tilbageværende befrugtede æg destrueres eller doneres.

Hvad skal der ske med de befrugtede æg i tilfælde af dødsfald mv.?

Medlemmerne af Det Ethiske Råd har forholdt sig til, hvad der skal ske med opbevarede befrugtede æg i de tre følgende situationer:

1. Den kvinde, der skal føde barnet, er ældre end 45 år.
2. Parrets samliv ophører eller der finder skilsmisse eller separation sted.
3. Den ene af parterne i samlivet eller ægteskabet dør.

Den kvinde, der skal føde barnet, er ældre end 45 år

Nogle medlemmer af Det Ethiske Råd (Kamma Bertelsen, Klavs Birkholm, Asger Dirksen, Mette Hartlev, Morten Kvist, Ole Hartling, Kathrine Lilleør, Lisbet Due Madsen, Annemarie Morris, Anette R. Nissen, Ragnhild Riis, Katrine Sidenius, Ellen Thuesen og Peter Øhrstrøm) mener, at de befrugtede æg bør destrueres eller doneres, når den kvinde, der skal føde barnet, er ældre end 45 år.

Andre medlemmer (Nikolaj Henningsen, Thomas G. Jensen og John Steen Johansen) finder ikke, at de befrugtede æg skal destrueres eller doneres, når den kvinde, der skal føde barnet, er ældre end 45 år. Dette må parret selv afgøre. Tilsvarende ønsker medlemmerne ikke en fast grænse for at udføre IVF, når den kvinde, der skal føde barnet, er ældre end 45 år.

Parrets samliv ophører eller der finder skilsmisse eller separation sted

Nogle medlemmer af Det Ethiske Råd (Asger Dirksen, Mette Hartlev, Ole Hartling, Morten Kvist, Annemarie Morris, Ragnhild Riis, Katrine Sidenius og Ellen Thuesen) mener, at de befrugtede æg bør destrueres eller doneres, hvis parrets samliv ophører eller der finder skilsmisse eller separation sted.

Nogle medlemmer af rådet (Klavs Birkholm, John Steen Johansen, Lisbet Due Madsen, Anette R. Nissen og Peter Øhrstrøm) er af den opfattelse, at parret i den beskrevne situation i fællesskab kan vedtage at opbevare de befrugtede æg i hele den tilladte periode med henblik på eventuelt at opsætte ét eller flere æg i kvindens livmoder, hvis parret skulle genoptage samlivet.

Andre medlemmer (Kamma Bertelsen, Nikolaj Henningsen, Thomas G. Jensen og Kathrine Lilleør) finder også, at parret i den beskrevne situation i fællesskab kan vedtage at opbevare de befrugtede æg

i hele den tilladte periode med henblik på eventuelt at opsætte ét eller flere æg i kvindens livmoder. Disse medlemmer finder imidlertid ikke, at parret nødvendigvis skal genoptage samlivet, for at opsætningen af de befrugtede æg må finde sted.

Den ene af parterne i samlivet eller ægteskabet dør

Nogle medlemmer af Det Etske Råd (Klavs Birkholm, Asger Dirksen, Mette Hartlev, Ole Hartling, Nikolaj Henningsen, Morten Kvist, Kathrine Lilleør, Annemarie Morris, Anette R. Nissen, Ragnhild Riis og Katrine Sidenius) mener, at de befrugtede æg skal destrueres eller doneres, hvis den ene af parterne i samlivet eller ægteskabet dør.

Nogle medlemmer af rådet (Kamma Bertelsen, Thomas G. Jensen, John Steen Johansen, Lisbet Due Madsen, Ellen Thuesen og Peter Øhrstrøm) finder, at de befrugtede æg fortsat kan opbevares efter mandens død, hvis manden forud for sin død skriftligt har tilkendegivet, at kvinden kan disponere over æggene og eventuelt opsætte dem i livmoderen.

Nogle medlemmer (Thomas G. Jensen, John Steen Johansen, Lisbet Due Madsen og Peter Øhrstrøm) mener, at de befrugtede æg fortsat kan opbevares efter kvindens død, hvis kvinden forud for sin død skriftligt har tilkendegivet, at manden kan disponere over æggene. Efter de nævnte medlemmers mening kan et eller flere af de befrugtede æg anvendes til opsætning i livmoderen på en kvinde, manden påbegynder et nyt samliv eller ægteskab med.

Medlemmernes synspunkter angående nedfrysning af ubefrugtede æg

I den forudgående del af udtalelsen har Det Etske Råd forholdt sig til nedfrysning af befrugtede æg. Afslutningsvist ønsker rådet også kortfattet at give sin mening til kende om nedfrysning af ubefrugtede æg.

Medlemmerne af Det Etske Råd er opmærksomme på, at det for nærværende er umuligt at nedfryse modne ubefrugtede æg, fordi det såkaldte spindelapparat, der er nødvendigt for at adskille kromosomparrene i cellen, beskadiges. Der knytter sig ikke de samme vanskeligheder til nedfrysningen af umodne ubefrugtede æg, men disse kan ikke anvendes til kunstig befrugtning, da det endnu ikke er muligt at modne æggene uden for livmoderen. Det kan dog ikke udelukkes, at dette vil kunne lade sig gøre inden for en overskuelig årrække. Det kan derfor komme på tale at nedfryse umodne æg allerede på nuværende tidspunkt med henblik på at kunne anvende dem til kunstig befrugtning, når teknikkerne til modning af æg uden for livmoderen er tilstrækkeligt udviklede.

Nogle medlemmer af Det Etske Råd (Kamma Bertelsen, Asger Dirksen, Mette Hartlev, Ole Hartling, Nikolaj Henningsen, Thomas G. Jensen, John Steen Johansen, Morten Kvist, Kathrine Lilleør, Annemarie Morris og Ellen Thuesen) mener ikke, at der knytter sig de samme etiske problemer til opbevaringen af ubefrugtede æg som til opbevaringen af befrugtede æg. Medlemmerne er i forlængelse heraf enige om, at ubefrugtede æg kan opbevares i den periode, hvor den kvinde, ægget eller æggene stammer fra, er berettiget til at modtage kunstig befrugtning. Det forudsættes dog, at kvinden selv kan gøre brug af æggene, så det ikke er nødvendigt at anvende en rugemoder el. lign. Efter denne periode skal de ubefrugtede æg destrueres eller eventuelt doneres til andre formål.

Medlemmerne ønsker dog at pointere, at hensigten med at nedfryse ubefrugtede æg bør være at sikre en kvinde, der har en påvist og væsentligt forøget risiko for at blive ufrugtbar, mulighed for at blive gravid på et senere tidspunkt i sit liv. Dette kunne for eksempel være aktuelt i forbindelse med visse former for cancer-behandling.

Andre medlemmer af Det Etske Råd (Klavs Birkholm, Lisbet Due Madsen, Anette R. Nissen, Ragnhild Riis, Katrine Sidenius og Peter Øhrstrøm) mener, at også muligheden for at nedfryse ubefrugtede æg må forvaltes efter forsigtighedsprincippet – dvs. indtil videre med de samme reguleringer som dem, der gælder befrugtede æg. Disse medlemmer finder, at det største etiske dilemma i forbindelse med nedfrysningen ikke drejer sig om æggenes etiske status, men om den voksende industrialisering af menneskenes forplantning.

Medlemmerne af Det Etske Råd er under alle omstændigheder enige om, at en given anvendelse af de ubefrugtede æg til kunstig befrugtning kun kan komme på tale, hvis der ud fra en lægefaglig vurdering ikke er noget, der taler imod at gøre det. I særdeleshed må der heller ikke i denne sammenhæng være nogen risiko for det kommende barn forbundet med anvendelsen.

Noter:

- (1) Jævnfør Lov om kunstig befrugtning § 15.
- (2) Jævnfør Lov om kunstig befrugtning § 25.
- (3) Lov om kunstig befrugtning § 15, Stk. 2.
- (4) Lov om kunstig befrugtning § 15, Stk. 3.
- (5) Jævnfør Lov om kunstig befrugtning § 6.
- (6) Jævnfør Loven om Det Etske Råd, § 1.
- (7) Problemstillingen er grundigt behandlet i Etske problemer vedrørende kunstig befrugtning, 1. del – Ret til børn?=Ret til hjælp til at få børn?; Det Etske Råd 2001
- (8) Se Menneskeligt Livs Begyndelse og Fosteranlægs Etske Status, Det Etske Råd 2003, for en nærmere redegørelse for, hvad det indebærer at have og i hvilket omfang fosteranlæg har etisk status.
- (9) Se for eksempel IVF Lab – Laboratory aspects of in-vitro fertilization (Ed.: Bras et al.), N.V. Organon, 1996.
- (10) Se især Det Etske Råd 2001: Etske problemer vedrørende kunstig befrugtning, 1. del – Ret til børn?=Ret til hjælp til at få børn? samt Det Etske Råd 2003: Menneskeligt Livs Begyndelse og Fosteranlægs Etske Status.
- (11) Jævnfør § 15.
- (12) Jævnfør § 25 må de befrugtede æg kun anvendes til forsøg, der har til formål enten at forbedre teknikkerne til kunstig befrugtning; at forbedre teknikker til genetisk undersøgelse med henblik på at fastslå, om der foreligger en alvorlig arvelig sygdom eller en væsentlig kromosomabnormitet; eller at opnå ny viden, som vil kunne forbedre mulighederne for behandling af sygdomme hos mennesker.
- (13) Se Menneskeligt Livs Begyndelse og Fosteranlægs Etske Status, Det Etske Råd 2003, for en nærmere redegørelse for synspunktet.
- (14) Jævnfør § 5 i Lov om kunstig befrugtning.
- (15) Opregningen af situationer følger her lovteksten, se Loven om kunstig befrugtning § 15, stk. 2.

Publiceret: 01.12.2003

Links from this page

- 1. <http://www.adgangforalle.dk/>